

Dnr S2024/02012
Socialdepartementet

YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET EN LAG OM INSATSER INOM SOCIALTJÄNSTEN TILL VÅRDNADSHAVARE, BARN OCH UNGA NÄR SAMTYCKE SAKNAS (DS 2024:30)

SAMMANFATTNING

Civil Rights Defenders delar regeringens oro över att barn involveras i olika former av gängrelaterad samt organiserad brottslighet. Vi ser att det är av stor vikt att bryta denna utveckling. Vi anser däremot inte att möjligheter för socialnämnder att besluta om vissa former av kontroll av efterlevnad av särskilda föreskrifter är i enlighet med detta mål. Med anledning av detta uppmantar Civil Rights Defenders till en parkering av förevarande utredning tills att den nya socialtjänstlagen (prop. 2024/25:89) trätt i kraft och utvärderats. I det fall utredningen ändå fortsätter att beredas, har Civil Rights Defenders följande inställning:

- Civil Rights Defenders avstyrker förslaget om att en socialnämnd ska besluta om att barn ska lämna drogtest.
- Civil Rights Defenders avstyrker förslaget om att socialnämnders föreskrift till barn att uppehålla sig hemma eller på annan anvisad plats ska kontrolleras med elektronisk övervakning.
- Civil Rights Defenders avstyrker förslaget om att Polismyndigheten kan genomföra beslut om särskild föreskrift genom handräckning.

Civil Rights Defenders ser inte att den föreslagna ordningen kommer att bidra till att minska ungdomskriminaliteten genom att tidigt bryta ett negativt beteende hos barn. Förslaget har dessutom stora brister vad gäller såväl barnkonsekvensanalys som rättssäkerhetsgarantier. Vi ser, liksom utredningen, en risk för stigmatisering genom att barn pekas ut som potentiellt kriminella och anser att denna risk inte har analyserats i tillräcklig utsträckning.

Den nya socialtjänstlagen ska utgå från tillitsbaserat relationsbyggande mellan familjer och socialtjänst. Civil Rights Defenders anser att drogtest, fotboja och polishandräckning inte endast är oproportionerligt integritetskränkande utan även kontraproduktivt till denna målsättning. Civil Rights Defenders avvisar den falska dikotomin mellan brottsbekämpning och rättssäkerhet och varnar för att kortsiktiga, straffpopulistiska åtgärder underminerar grundläggande fri- och rättigheter. Barn ska inte straffas för samhällets brister utan ges skydd och stöd.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Civil Rights Defenders har granskat utredningens förslag och bakomliggande resonemang utifrån Sveriges internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga fri- och rättigheter.

Barn är sina egna rättighetsbärare. En central princip i barnkonventionen är att barnets bästa ska vara vägledande i alla beslut som rör barn.¹ Detta innebär att när barn kommer att påverkas av beslut, måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av positiva och negativa konsekvenser för barnet. Dessutom ska beslutet också motivera hur hänsyn har tagits till vad som ansetts vara barnets bästa, vilka kriterier det grundas på och hur barnets intresse vägs mot andra intressen. Barnets rättigheter ska gälla alla barn, oavsett situation, och är inget som måste förtjänas eller som barn diskvalificeras från om de, till exempel, begår ett brott.

Den allvarliga utvecklingen i Sverige, där barn och unga i ökande utsträckning begår grova brott, måste motverkas. Detta bör dock inte ske genom förhastade och repressiva åtgärder. Ett exempel på en sådan åtgärd är den danska lagstiftningen om elektronisk övervakning av barn, som omnämns i utredningen. Denna lagstiftning utvärderades och avskaffades efter två år, då det konstaterades att den repressiva åtgärden inte kunde motiveras eftersom den saknade ett tillräckligt starkt syfte.² När Sverige tar efter danska åtgärder mot gängkriminalitet, missas ofta det mest avgörande: det långsiktiga förebyggande arbetet som parallellt sker utanför straffrätten. Istället för repressiva åtgärder krävs satsningar på inkluderande insatser för att möta problemen i ett tidigt skede.³ Vi ser med oro på en perspektivförskjutning där socialtjänstens roll trängs undan till förmån för straffrättsliga lösningar.

Slutligen anser Civil Rights Defenders att det är djupt oroande att det pågår flera parallella lagstiftningsprocesser för ökade brottsförebyggande insatser mot barn och unga med ett större fokus på tvång. Det saknas adekvata och oberoende utredningar av den sammantagna ingripande påverkan på individens fri- och rättigheter. Därför uppmanar Civil Rights Defenders att förevarande utredning parkeras tills att den nya socialtjänstlagen (prop. 2024/25:89), som bygger på tillitsbaserat förebyggande arbete, trätt i kraft och utvärderats.

Civil Rights Defenders har valt att kommentera de delar av förslaget som väcker särskild oro utifrån barns grundläggande fri- och rättigheter.

NÄRMARE OM UTREDNINGENS FÖRSLAG

12.6.3 Socialnämnder ska få besluta att barn och unga i vissa fall ska lämna drogtest

- Civil Rights Defenders **avstyrker** förslaget om att en socialnämnd ska kunna besluta om att barn ska lämna drogtest.

Rätten till privatliv regleras i artikel 8 i Europakonventionen (EKMR) och artikel 16 i barnkonventionen. Att besluta om drogtest av barn är en inskränkning av dessa rättigheter och måste därför vara nödvändig och proportionerlig.

Redan 2010 kritiserade Lagrådet ett förslag om tvångsvisa drogtest av barn som misstänktes för brott. Lagrådet menade att detta innebar ett betydande intrång i den personliga integriteten

¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentarer nr. 14 om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa, UN Doc. CRC/C/GC/14, 2013.

² Ds 2024:30, s. 497.

³ Aydin Soei, DN Debatt, "Sverige gör om Danmarks största misstag med gängen" - DN.se; Brå, Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention, s. 11; Ds 2024:30, s. 272; FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/14, 2019, s. 4.

som inte uppfyllde proportionalitetskravet.⁴ Argumentet att drogtestar skulle vara i barnets eget intresse för att bli kvitt ett missbruk eller avbryta en kriminell karriär avfärdades och Lagrådet påpekade att proportionalitetsprincipen måste gälla även i dessa fall. Trots detta valde regeringen att införa regleringen, vilket av Advokatsamfundet konstaterades vara en klar perspektivförskjutning från socialtjänstens stödjande roll till ett mer straffrättsligt förhållningssätt.⁵ I den aktuella utredningen ges ingen vidare vägledning i vilken provtagningsmetod socialnämnden ska välja att använda vid beslut om drogtest och vilka omständigheter som kan läggas till grund för en viss metod i det enskilda fallet. Det omnämns dessutom inte vad som har ingått i bedömningen att inte ha en nedre åldersgräns för vilka barn som kan utsättas för drogtestar. Detta gör bedömningen av förslagets proportionalitet mycket svår att genomföra. Detta i sig tyder på att proportionalitetskravet inte är uppfyllt även i detta fall, i enlighet med Lagrådets tidigare kritik. Integritetskränkningen ska ställas mot vad som står att vinna med åtgärden, vilket enligt utredningen är att öka möjligheterna att fånga upp barn och unga i ett tidigt skede av deras missbruk. Att drogtesta barn istället för att bygga en tillitsbaserad relation till socialtjänsten riskerar dock att underminera insatser inom öppen vård, vilket i förlängningen kan försämra det förebyggande arbetet och leda till mer ingripande åtgärder.

Risken är stor att drogtestar på barn genomförs rutinmässigt och utan en tillräckligt noggrann individuell bedömning. Det finns också en risk att testerna används i repressivt syfte snarare än som en del av en vårdinsats.⁶ Att socialtjänsten ska utföra dessa tester riskerar dessutom att allvarligt skada förtroendet mellan barn och socialtjänsten – en relation som är avgörande för att barn i utsatta situationer ska våga söka hjälp. Att kontrollera om barn har brukat narkotika genom drogtestar kommer inte att ge socialnämnder effektiva verktyg för att förhindra eller bryta ett missbruk.

Det är positivt att underlåtenhet att genomföra drogtestar endast leder till ett samtal med barnet. Beslutet i sig är dock en form av kontroll som försvårar samarbetet mellan barn och socialtjänst. Civil Rights Defenders avstyrker därför förslaget på grunden att det inte har gjorts en tillräckligt omfattande proportionalitetsbedömning och att inskränkningen i barns integritet inte är motiverad.

12.6.4-15 Elektronisk övervakning för att kontrollera efterlevnad av särskilda föreskrifter

- Civil Rights Defenders **avstyrker** förslaget om att socialnämnders föreskrift till barn att uppehålla sig hemma eller på en anvisad plats ska kontrolleras med elektronisk övervakning.

Att tvingas bära fotboja innebär en allvarlig inskränkning av rörelsefriheten, särskilt eftersom utredningen föreslår att detta ska kunna beslutas även för barn som inte är dömda för brott. Artikel 8 EKMR stadgar att var och en har rätt till sitt privatliv. Samtidigt slår artikel 16 i

⁴ Lagrådet, Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-03-03, Barn under femton år som misstänks för brott, s. 3.

⁵ Advokatsamfundet, Microsoft Word - SAGA-#269349-v2-Barn som misstänks för brott.DOC.

⁶ Ibid, s. 4.

barnkonventionen fast att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i privatlivet, särskilt genom statlig övervakning.⁷

För att en inskränkning av grundläggande rättigheter ska vara legitim måste åtgärden, enligt EKMR, vara absolut nödvändig i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till dess ändamål, och enligt barnkonventionen måste barnets bästa alltid vara en primär bedömning.⁸ Civil Rights Defenders anser att utredningen inte har presenterat tillräckliga skäl för en åtgärd av denna ingripande karaktär. Förslaget saknar en gedigen behovsanalys, är varken proportionerligt eller rättssäkert samt brister i att beakta barnets bästa och medför risk för dubbelbestraffning genom att införa ytterligare en rörelseinskränkning mot barn som precis avslutat en SiS-vistelse.

Utredningens behovsanalys

Civil Rights Defenders ifrågasätter *behovet* av att socialnämnder ges befogenhet att besluta om elektronisk övervakning av barn för att kontrollera efterlevnaden av särskilda föreskrifter. Utredningen saknar en utförlig behovsanalys; den redovisar ingen evidens för att åtgärden är effektiv eller efterfrågad, och den tar inte hänsyn till att elektronisk övervakning försvårar alternativa, beprövade arbetssätt som förebygger kriminalitet genom att involvera barn istället för att begränsa dem.⁹

Syftet med förslaget är att snabbt upptäcka om barnet behöver stöd för att förebygga en negativ utveckling eller bryta ett destruktivt beteende. Samtidigt konstaterar utredningen att socialnämnder saknar tidigare erfarenhet av särskilda föreskrifter och att det är svårt att avgöra vilken effekt denna form av kontroll skulle ha. Erfarenheter från Danmark, där en liknande ordning infördes 2010 men avskaffades 2012, visar att elektronisk övervakning av barn efter en utvärdering inte ansågs vara en effektiv metod för att förebygga kriminalitet.¹⁰ Forskning pekar också på att repressiva åtgärder i stödverksamhet, såsom utgångsförbud, generellt har en begränsad effekt på att minska ungdomsbrottslighet.¹¹ Istället har mer inkluderande metoder, som projektet Gadepulsen i Nørrebro och Street-Lab i Hillerød, visat sig vara effektiva.¹² Dessa projekt skapar meningsfulla gemenskaper för unga och ger dem möjlighet att utveckla positiva sociala nätverk, vilket kan minska risken för kriminalitet. Repressiva åtgärder, som elektronisk övervakning, förhindrar dock detta sociala arbete.¹³ Utredningen har således inte på ett övertygande sätt visat att det finns ett reellt behov av elektronisk övervakning av barn. Särskilt eftersom flera aktörer har uttryckt kritik mot förslaget, och kommuner inte har efterfrågat en sådan möjlighet.¹⁴

⁷ Christian Whalen, *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child, Article 16: The Right to Protection of Privacy* | SpringerLink, s. 95.

⁸ Electronic Frontier Foundation och Article 19, *Necessary & proportionate: International principles on the application of human rights to communications surveillance*.

⁹ Socialstyrelsen, *Exempel på metoder för att förebygga normbrytande beteende och brott - Socialstyrelsen*.

¹⁰ Ds 2024:30, s. 497.

¹¹ European Crime Prevention Network, *A Review of good practices in Preventing Juvenile Crime in the European Union*; A.K. Henriksen et al., *Crime Prevention, Support or Punishment? Introducing an Ambiguous System of Youth Justice in Denmark*, s. 464, 466.

¹² Dansk Socialrådgiverforening, *Forskeren: Fra ballademagere til aktive drenge - Dansk Socialrådgiverforening*; M Nissen, LL Mørck, *Prototyper og fællesskabende praksis - Aarhus Universitet*.

¹³ H Erkers, M Jägerskog, M Persson, M Frisk, V Magnusson, Svenska Dagbladet, *Debattörer: Det sociala arbetet får inte bli repressivt*.

¹⁴ Ds 2024:30 s. 497.

Utredningens effektivitetsbedömning

Därutöver ställer sig Civil Rights Defenders kritiska till förslagets *ändamålsenlighet*. Utredningen konstaterar att elektronisk övervakning kan uppfattas som en bestraffning snarare än ett stöd, vilket riskerar att leda till stigmatisering och minska tilliten till socialtjänsten. Att påtvingas fotboja, trots att barnet inte har begått ett brott, kan förstärka en känsla av utsatthet och leda till ökad misstro mot myndigheter. Stämplingen som kriminell kan dessutom förvärra barnets känsla av utanförskap och i sig bidra till ett kriminellt beteende.¹⁵ Detta gör åtgärden kontraproduktiv i förhållande till dess syfte att förebygga kriminalitet och att bryta ett negativt beteende hos barn.¹⁶ Även om utredningen föreslår att det inför varje beslut ska göras en behovs- och proportionalitetsbedömning samt en bedömning om barnets bästa i det enskilda fallet menar Civil Rights Defenders att det inte finns en situation där barnets bästa tillgodoses av elektronisk övervakning utan samtycke på grund av risken för att barnet istället far illa. Det är därför särskilt oroväckande att det därtill inte ska göras en bedömning om effekterna i det enskilda fallet.¹⁷

Vid en proportionalitetsbedömning av en lag granskas förarbetena för att avgöra om åtgärden är ett proportionerligt svar på ett socialt behov.¹⁸ Denna bedömning ska visa att de skäl som rättfärdigar en integritetskränkande åtgärd är tillräckliga och relevanta. Civil Rights Defenders ser att det är positivt att elektronisk övervakning inte ska drabba barn under 15 år, att det ska vara tidsbegränsat och underlåtelse att följa särskild föreskrift inte ska föranleda straffansvar. Men eftersom utredningen inte tillräckligt motiverar varför elektronisk övervakning skulle vara absolut nödvändig och saknar en utförlig barnkonsekvensanalys, strider förslaget mot både artikel 8 i EKMR och barnkonventionens krav på barnets bästa.

Sammanfattningsvis brister utredningen i tre centrala avseenden: den saknar en tydlig behovsanalys och empiriskt stöd för att åtgärden är effektiv, den tar inte hänsyn till alternativa metoder och den genomför ingen fullgod proportionalitetsbedömning.

Utredningens rättssäkerhetsgarantier

Vidare vill Civil Rights Defenders belysa några perspektiv på förslagets rättssäkerhet. De rekvisit som föreslås för att socialnämnder ska kunna besluta om elektronisk övervakning är alltför vaga och ger utrymme för subjektiva och godtyckliga bedömningar.

Förslaget att använda elektronisk övervakning baserat på ett antagande om att barnet inte kommer följa föreskriften kan leda till rättsosäkerhet. Kravet på en bedömning av socialtjänsten i varje enskilt fall är viktigt, men de omständigheter som ska beaktas, som barnets ålder och mognad, är svåra att objektivt bedöma. Detta skapar risk för godtyckliga beslut om ingripande åtgärder som påverkar barnets rättigheter. Vidare kan beslut som baseras på barnets egna uttalanden om att inte följa föreskriften vara problematiska, eftersom barn kan uttrycka sig impulsivt och utan att beakta de långsiktiga konsekvenserna. Det kan vara särskilt svårt att göra denna bedömning på barn med kommunikativa eller kognitiva svårigheter, vilket kan leda till att de i större utsträckning blir utsatta för tvång när det inte är lämpligt.¹⁹ Det saknas både analys

¹⁵ Brå, [Strategiska brott kortversion av rapport 2021:5 \(bra.se\)](#); OHCHR, [United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency \(The Riyadh Guidelines\)](#) | OHCHR.

¹⁶ Ds 2024:30, s. 290-292; HM Inspectorate of Probation, [Electronic monitoring](#).

¹⁷ Ds 2024.30, s. 504.

¹⁸ Europadomstolen, *Animal Defenders International v. the United Kingdom* (GC, 2013), § 108.

¹⁹ Funktionsrätt Sverige, [Barnrättsfrågor | Funktionsrätt Sverige](#).

och problematisering av de särskilda förutsättningar som kan gälla när ett barn med normbrytande eller kriminellt beteende även har en funktionsnedsättning.²⁰ Detta medför en ökad risk för diskriminering. För att rättssäkerheten ska säkerställas bör en noggrann barnkonsekvensanalys som bedömer effekterna för barnets välmående och integritet ske innan elektronisk övervakning sätts in.

Det är inte ett tillräckligt högt ställt krav att den elektroniska övervakningen kan antas behövas för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Rekviritet att barn befinner sig i ett sammanhang där brottsliga gärningar begås och det därmed finns en risk för att den unge kan komma att bli delaktig är särskilt problematiskt eftersom särskild betydelse ska ges om barnet "vistas i en sådan miljö att det finns risk att hen ägnar sig åt kriminalitet". Det kan i praktiken innebära att barn som växer upp i socioekonomiskt utsatta områden övervakas enbart på grund av sin bostadsort eller umgängeskrets. En sådan tillämpning kan leda till att barn från utsatta områden diskrimineras och i praktiken betraktas som potentiella brottslingar på grund av sin omgivning. Det finns också en reell risk att barn som begår sitt första brott behandlas olika i bedömningen om elektronisk övervakning baserat på deras familjebakgrund och antagandet om dessa kommer att se till att barnet följer den särskilda föreskriften. Detta riskerar att stärka misstron mot sociala myndigheter och öka risken för att barn hamnar i kriminalitet snarare än att förhindra det.

Vidare är det problematiskt att låta socialnämnder besluta om en så pass ingripande åtgärd som elektronisk övervakning av den enskilde när det rör sig om skönsmässiga bedömningar och inte överlåta ansvaret till domstol för att garantera den enskildes rättssäkerhet, särskilt eftersom det rör sig en åtgärd som idag är straffrättslig.

Slutligen kommer förslaget få konsekvenser som går emot grundprincipen om att en person inte ska kunna bestraffas två gånger för samma brott, vilket skyddas i artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till EKMR. Elektronisk övervakning används i dag främst som en straffrättslig sanktion. Att införa en rörelseinskränkning för barn efter en avslutad SiS-vistelse innebär att barn i praktiken kan bli dubbelt bestraffade. Detta medför allvarliga konsekvenser för förslagets rättssäkerhet.

12.6.16 Handräckning och tillfälligt omhändertagande av polismyndigheten

- Civil Rights Defenders **avstyrker** förslaget om att Polismyndigheten ska kunna genomföra beslut om särskild föreskrift genom handräckning.

Eftersom en särskild föreskrift om vistelse i hemmet under vissa tider kan riktas mot barn utan att särskilt höga trösklar uppfylls, innebär förslaget att polisen kan omhänderta och föra hem barn i en omfattning som avviker från en tidigare ordning. Handräckning används i dagsläget endast i situationer där ingripande åtgärder är nödvändiga, såsom vid beslut om vård enligt LVU eller vid efterforskning av personer intagna på särskilda ungdomshem. Att utvidga denna befogenhet till att omfatta kontroll av barns efterlevnad av vistelseföreskrifter innebär en betydande maktförskjutning.

I Socialstyrelsens handbok för tillämpning av LVU betonas att polishandräckning endast ska användas som en sista utväg och när det finns en grundad anledning att anta att polisens

²⁰ Myndigheten för delaktighet, En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga - MFD.

särskilda tvångsbefogenheter är nödvändiga.²¹ JO har i flera beslut tydliggjort att socialnämnden endast bör anlita polishandräckning i akuta situationer och inte som en generell kontrollmekanism.²² Att polisen ges befogenhet att genomföra handräckning utan socialnämndens samtycke, om de påträffar barn som inte följer föreskrivna vistelsekrav, avviker från principen att polishandräckning ska vara en nödfallsåtgärd. Polisen, till skillnad från socialnämndens företrädare, har dessutom befogenhet att använda våld om andra medel är otillräckliga för att genomföra tjänsteåtgärden. En sådan rättighet i kombination med ett sänkt tröskelvärde för ingripanden riskerar att leda till oproportionerliga åtgärder gentemot barn.

Vid en rättssäkerhetsanalys är det avgörande att pröva vilka garantier som finns för att åtgärden genomförs på ett rättssäkert sätt. En central sådan garanti i nuvarande ordning är att socialnämnden alltid har ansvar för barnet och kan säkerställa att handräckningen sker så skonsamt som möjligt.²³ Förslaget innebär att socialnämnden saknar insyn i och ansvar för åtgärden fram till dess att de underrättas i efterhand. Det innebär en brist på rättssäkerhetsgarantier för barnet och en försvagning av det skydd som annars gäller vid ingripanden mot barn.

Slutligen innebär förslaget en risk för informell kartläggning av barn. Även om polisen inte får kontrollera barns identitet med tvång, vilar utredningen på att det "får antas att polisen många gånger på förhand kommer att ha kännedom om barnet eller den unge i fråga".²⁴ Detta innebär att de i praktiken kan samla in information om barn för att möjliggöra kontroll av efterlevnaden av särskilda föreskrifter. En sådan utveckling riskerar att medföra att barn, snarare än att betraktas som individer i behov av stöd, ses som objekt för polisiär övervakning och tvångsåtgärder.

Sammanfattningsvis innebär förslaget en rättssäkerhetsmässig försvagning av barnets ställning och en ökad risk för att straffrättsliga åtgärder tränger in i socialrättsliga sammanhang. Polisen får genom detta förslag en primär roll i att kontrollera barns rörelsemönster vilket utgör ett betydande intrång i den personliga integriteten, riskerar att leda till stigmatisering för de barn som berörs och bidrar till en utveckling där kriminalpolitiska verktyg i allt högre grad införs i socialrättsliga sammanhang utan att beakta barns särskilda skyddsbehov. Att polisen ges utökade befogenheter utan tillräckliga rättssäkerhetsgarantier innebär en betydande förändring av relationen mellan socialrätt och straffrätt, vilket kräver en mer grundlig analys av proportionalitet och skydd för barnets rättigheter.

AVSLUTANDE SYNPUNKTER

Behovet av att bekämpa brott och värna om rättssäkerheten ställs i utredningen mot varandra, vilket är en falsk dikotomi. Problemet uppstår när kortsiktiga, straffpopulistiska åtgärder prioriteras på bekostnad av grundläggande fri- och rättigheter. Som det har poängterats tidigare strider det mot rättssäkerheten att införa flera parallella reformer innan det har gjorts en gedigen utvärdering av deras effekter av oberoende parter.²⁵ Barn ska inte straffas för vuxenvärldens misslyckanden utan måste ha rätt att vara barn, få skydd och stöd som hjälper och känna att

²¹ Socialstyrelsen, LVU – Handbok för socialtjänsten, s. 202.

²² JO 1981/82 s. 172 och JO 1989/90 s. 248.

²³ Socialstyrelsen, LVU – Handbok för socialtjänsten, s. 202.

²⁴ Ds 2024:30, s. 526.

²⁵ MR-institutet, Årsrapport 2024, s. 86.

samhället vill dem väl. Detta uppnås inte genom att ge företräde till tvångsåtgärder framför stöd. Istället bör den nya socialtjänstlagen utvärderas innan mer tvång införs.

Remissvaret har beretts av Alma Bergqvist.

Stockholm som ovan,

Martin Nyman

Tf. biträdande chefsjurist